

Sygn. akt III CK 432/03

WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 27 października 2004 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Iwona Koper (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Gerard Bieniek

SSN Teresa Bielska-Sobkowicz

Protokolant Bożena Kowalska

w sprawie z powództwa M.Z., J. Z. i W. Z.

przeciwko Gminie Miasta K.

o odszkodowanie i zadośćuczynienie,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 27 października 2004 r.,

kasacji powodów

od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 19 marca 2003 r.,

**oddala kasację i zasądza od Skarbu Państwa Sądu Okręgowego
w K. na rzecz radcy prawnego A. R. z Kancelarii Prawnej w K.
kwotę 3600 (trzy tysiące sześćset) zł. tytułem kosztów
nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodom z urzędu w
postępowaniu kasacyjnym.**

Uzasadnienie

W pozwie z dnia 26 czerwca 1998 r. oraz w dalszych pismach procesowych powodowie domagali się zasądzenia od pozwanej Gminy Miasta K. łącznie kwoty 570.000 zł, w częściach po 1/3 dla każdego z nich, w tym:

- 300.000 zł tytułem naprawienia szkody poniesionej na skutek bezprawnego usunięcia ich z lokalu mieszkalnego,

- 100.000 zł tytułem naprawienia szkody poniesionej na skutek zaginięcia i zniszczenia w trakcie przeprowadzanych czynności rzeczy ruchomych,

- 25.000 zł na rzecz J.Z. tytułem zwrotu kosztów leczenia wywołanego bezprawną eksmisją,

- 25.000 zł na rzecz J.Z. tytułem odszkodowania w związku ze zwiększeniem jej potrzeb i zmniejszeniem widoków powodzenia na przyszłość, - 30.000 zł na rzecz M.Z. tytułem odszkodowania w związku z pogorszeniem jej stanu zdrowia, ograniczeniem zdolności do pracy,

- po 30.000 zł zadośćuczynienia na rzecz J.Z. i M.Z.,

- 20.000 zł na rzecz W.Z. w związku ze zmniejszeniem widoków powodzenia na przyszłość i 10.000 zł tytułem zadośćuczynienia.

Powodowie twierdzili, że szkód tych doznali w następstwie wykonania w stosunku do nich bezprawnie eksmisji z lokalu mieszkalnego.

Sąd Okręgowy oddalił powództwo, przyjmując za podstawę rozstrzygnięcia następujący stan faktyczny.

Postanowieniem z dnia 30 czerwca 1989 r. Sąd Rejonowy dokonał częściowego podziału majątku wspólnego W.Z. i M.Z., przyznając w nim spółdzielcze lokatorskie prawo do lokalu oraz wkład mieszkaniowy M.Z.. Na rzecz W.Z. zasądził spłatę w kwocie 340.996 starych zł. oraz nakazał mu opróżnienie lokalu z rzeczy i osób jego reprezentujących. Postanowienie uprawomocniło się i w dniu 17 maja 1990 r. opatrzone zostało klauzulą wykonalności. W dniu 5 lipca 1990 r. M.Z. wniosła o wykonanie eksmisji przez administracyjny organ egzekucyjny.

W dniu 9 stycznia 1995 r. ponowiła swój wniosek i wniosła o podjęcie czynności egzekucyjnych w trybie ustawy z dnia 2 lipca 1994 r. o najmie lokali mieszkalnych i dodatkach mieszkaniowych. Dołączyła uzasadnienie postanowienia z dnia 30 czerwca 1989 r. z którego wynikało, że eksmisja W.Z. została orzeczona z uwagi na znęcanie się nad rodziną. Postanowieniem z dnia 27 kwietnia 1995 r. organ Gminy zastosował środek egzekucyjny i wezwał dłużnika do wykonania obowiązku opróżnienia lokalu. Samorządowe Kolegium Odwoławcze w K., na skutek zażalenia dłużnika, postanowieniem z dnia 12 maja 1995 r. uchyliło to postanowienie i umorzyło postępowanie egzekucyjne, a to wobec stwierdzenia, że poprzedzające jego wszczęcie upomnienie, zawierające wezwanie do wykonania obowiązku nie zostało skutecznie doręczone zobowiązanemu. W uzasadnieniu postanowienia Samorządowe Kolegium Odwoławcze wskazało, że umorzenie to nie ma cech trwałych, a po dokonaniu skutecznych i zgodnych z kpa doręczeń pism, należy wszcząć i prowadzić postępowanie egzekucyjne dla realizacji istniejącego tytułu wykonawczego. W dniu 9 czerwca 1995 r. organ egzekucyjny wydał postanowienie o zastosowaniu środka egzekucyjnego wzywające dłużnika do opróżnienia lokalu na podstawie przedłożonego przez wierzycielkę tytułu wykonawczego. Dłużnika pouczone, że w razie niewykonania obowiązku organ egzekucyjny przeprowadzi przymusowe opróżnienie lokalu. Postanowienie to odebrał osobiście dłużnik i wniósł na nie zażalenie, które zostało oddalone przez Samorządowe Kolegium Odwoławcze. W dniu 26 czerwca 1995 r. pracownicy Urzędu Gminy Miasta K. w obecności świadka i wierzyciela dokonali czynności egzekucyjnych. W lokalu były obecne pozwane M.Z. i małoletnia wówczas J.Z.. Powód W.Z. na kilka dni przed eksmisją wyprowadził się z lokalu do mieszkania rodziców. Z przebiegu czynności sporządzono protokół. W trakcie czynności nie używano wobec M.Z. i J.Z. przemocy fizycznej ani krzyku. Część ruchomości M.Z. zabrała ze sobą, co poświadczyła w protokole, reszta została złożona w depozycie Urzędu. M. i J.Z. zostały przewiezione do Przytuliska [...], dokąd zabrały część mebli. Tam M.Z. zostawiła córkę, a wieczorem tego samego dnia zawiadomiła Policję, o dokonanych na niej i córce gwałcie i śmierci córki. Fakty podane w zawiadomieniu były nieprawdziwe. J.Z. został umieszczona przez Sąd Rodzinny w Pogotowiu Opiekuńczym, gdzie przebywała do 30 sierpnia 1995 r. W dniu 18

sierpnia M.Z. i W.Z. odebrali z depozytu rzeczy, nie zgłaszając zarzutów do ich stanu i ilości. Po miesiącu od eksmisji powodowie zamieszkali u rodziców W.Z..

W przytoczonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy uznał, że nie zostały wykazane przesłanki odpowiedzialności odszkodowawczej pozwanej, gdyż powodowie nie udowodnili szkody, ani związku przyczynowego między zachowaniem się funkcjonariuszy Gminy a ewentualną szkodą. Stwierdził, że zgodnie z art. 65 ustawy z dnia 2 lipca 1994 r. o najmie lokali mieszkalnych i dodatkach mieszkaniowych (Dz. U. z 1994 r., Nr 105, poz. 509 ze zm.), prawomocne postanowienie orzekające eksmisję W.Z., które uprawomocniło się i nie zostało wykonane przed wejściem ustawy w życie podlegało nadal wykonaniu w trybie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji. Czynności egzekucyjne w tym postępowaniu zostały wykonane prawidłowo.

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Apelacyjny oddalił apelację powodów, stwierdzając brak podstaw do zakwestionowania legalności prowadzonego przeciwko powodom postępowania egzekucyjnego. Z powołaniem się na postanowienie Samorządowego Kolegium Odwoławczego o umorzeniu postępowania - które uznał za wiążące w zakresie zawartego w nim rozstrzygnięcia oraz wyrażonej w nim oceny, co charakteru umorzenia postępowania, które nie miało cech trwałych - wskazał że nie było przeszkód, by po dokonaniu skutecznych doręczeń pism, postępowanie wszcząć ponownie i prowadzić aż do wykonania tytułu, tym bardziej, iż dłużnik we właściwym trybie postępowania egzekucyjnego nie podniósł zarzutu braku wniosku wierzyciela. Nie podzielił zarzutów skarżących, że eksmisja nie mogła być wykonana bez dostarczenia im pomieszczenia zastępczego. Ustawa o najmie lokali mieszkalnych i dodatkach mieszkaniowych pozostawiła bez rozstrzygnięcia kwestię pomieszczeń zastępczych, o których mowa w art. 64 ust. 2 nieobowiązującego już dacie egzekucji prawa lokalowego. W związku z tym postępowanie o przydział na rzecz W.Z. pomieszczenia zastępczego zostało umorzone decyzją z dnia 8 maja 1995 r. Dłużnik nie podjął starań o przydzielenie lokalu socjalnego lub ustalenie, że przysługuje mu takie uprawnienie, co mogłoby stanowić podstawę do wstrzymania egzekucji. W tej sytuacji - w ocenie Sądu Apelacyjnego - organ egzekucyjny nie miał obowiązku badać, czy wierzyciel dostarczył pomieszczenie zastępcze i

wykonać eksmisję do takiego lokalu. Uznał, że Gminie, ani jej funkcjonariuszom nie można przypisać bezprawności działania.

W kasacji opartej na obu ustawowych podstawach powodowie sformułowali zarzuty:

1/ naruszenia art. 420¹ k.c. w zw. z art. 26 ust. 1 ustawy z dnia 17 marca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (tekst jednolity Dz.U. z 1991 r., Nr 36, poz. 161 ze zm. - dalej jako upea) przez błędną ich wykładnię, a to błędne ustalenie, że prowadzenie przez pozwaną postępowania egzekucyjnego po jego umorzeniu przez SKO, bez ponownego wniosku wierzyciela o wszczęcie postępowania egzekucyjnego nie stanowi bezprawnego zachowania funkcjonariusza jednostki samorządu terytorialnego uzasadniającego odpowiedzialność tej jednostki za szkody wyrządzone przez funkcjonariusza;

2/ naruszenie art. 2 § 3 k.p.c. i art. 177 Konstytucji RP przez błędne rozstrzygnięcie, że sąd jest związany uzasadnieniem postanowienia SKO z dnia 12 maja 1995 r. oraz postanowieniem z dnia 9 czerwca 1995 r. utrzymanym w mocy postanowieniem z dnia 21 czerwca 1995 r. o zastosowaniu środka egzekucyjnego, a w związku z tym nie może samodzielnie ustalić bezprawności czynności egzekucyjnych prowadzonych w postępowaniu egzekucyjnym w administracji;

3/ naruszenie art. 227 k.p.c. przez błędne przyjęcie, iż nie jest faktem mającym istotne znaczenie w sprawie fakt pogorszenia się stanu zdrowia psychicznego powodów, w następstwie przeprowadzonych czynności egzekucyjnych.

We wnioskach kasacyjnych domagali się skarżący uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazani sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania, albo uchylenia tego wyroku i rozstrzygnięcia co do istoty sprawy przez uwzględnienie powództwa.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Umorzenie postępowania egzekucyjnego w oparciu o przepisy art. 59 § 1 pkt 7 w związku z art. 15 § 1 upea, które były podstawą postanowienia

Samorządowego Kolegium Odwoławczego z dnia 12 maja 1995 r., dotyczy sytuacji, gdy egzekucja administracyjna jest dopuszczalna, lecz nie może być prowadzona ze względu na poważne naruszenie przepisów postępowania, polegające na wszczęciu postępowania egzekucyjnego bez uprzedniego doręczenia zobowiązanemu upomnienia, zawierającego wezwanie do wykonania obowiązku. Skutkiem prawnym umorzenia postępowania jest - co do zasady - uchylenie dokonanych czynności egzekucyjnych (art. 60 § 1 upea). Czynności podejmowane przez wierzyciela, w wykonaniu obowiązku określonego w art. 15 § 1 upea poprzedzają wszczęcie postępowania egzekucyjnego, które ustawa wiąże z doręczeniem zobowiązanemu odpisu tytułu wykonawczego (z dołączonym doń dowodem doręczenia upomnienia). Umorzenie postępowania egzekucyjnego dotyczącego określonego obowiązku, nie wyklucza możliwości wszczęcia ponownej egzekucji administracyjnej, jeśli zaistnieje sytuacja, w której egzekucja stanie się możliwa. Postępowanie egzekucyjne będzie wówczas ponownie prowadzone, jednak bez uwzględnienia czynności dokonanych w umorzonym postępowaniu. W razie więc umorzenia postępowania z powodu braku doręczenia upomnienia, egzekwowanie danego obowiązku w trybie egzekucji administracyjnej będzie możliwe po spełnieniu tego wymogu na podstawie uprzednio złożonego wniosku. W stanie prawnym obowiązującym w dacie prowadzenia przedmiotowej egzekucji, zgodnie z ówczesnym brzmieniem art. 29 § 2 upea, w takiej sytuacji organ egzekucyjny nie zwracał wierzycielowi tytułu wykonawczego.

W tym stanie rzeczy uprawniona była ocena Sądu Apelacyjnego odnośnie do zgodności z prawem prowadzonego przez stronę pozwaną postępowania egzekucyjnego, zaś zaskarżony wyrok mimo częściowo odmiennego uzasadnienia ostatecznie odpowiada prawu. Nie doszło tym samym do, mogącego mieć wpływ na treść wyroku, naruszenia wskazanego w kasacji przepisu art. 2 § 3, ani też naruszenia przepisów prawa materialnego, w tym w szczególności art. 420¹ k.c. Brak bezprawności działania funkcjonariuszy Gminy, z którego powodowie wywodzą odpowiedzialność odszkodowawczą pozwanej wyklucza przyjęcie tej odpowiedzialności i stanowi wystarczającą przyczynę dla oddalenia powództwa. W tej sytuacji zarzut naruszenia art. 227 k.p.c. dotyczy uchybienia, które gdyby nawet miało miejsce nie mogło mieć istotnego wpływu na wynik sprawy.

Kierując się powyższym Sąd Najwyższy, na podstawie art. 393¹² k.p.c. oddalił nie mającą usprawiedliwionych podstaw kasację powodów oraz orzekł o kosztach nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodom z urzędu w postępowaniu kasacyjnym, stosownie do postanowień rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz.U. z 2002. Nr 163, poz. 1349 ze zm.).